

הכרת

לקט מאמרים לחיזוק הצניעות

גליון מס' 17

פרשת כי תבא

מיועד בעיקר לאברכים בעצמם.

תגובות ותרומויות ניתן לשלוח למערכת 'הכתר'
ת.ד. 57375 ירושלים.
הכוונות לא שטורות, מצה לצלם, לתרגם ולהפיץ.

'זמקום פה עמדי לעורר על ענין מכאוב ומבהיל שטועים בו רבים... יש הנמנעים מלדבר בזה מטעמי צניעות. שומו שמים כדור פרוץ ויודו בכל הענינים, בהכבשה... כריש גליון לא יתבושה, ולדבר בעניני קדושה וצניעות זהו נגד הצניעות! הויש לך הטענית היצר גדולה מווי' (הגרי"א מפלה זצ"ל)

הצניעות - יסוד קדושת הבית היהודי

מרת הגר"ש וואנר שליט"א

'בלתי אפשרי שאם מישראל הגדול דורות אם לא תעשה מה שמוחם בטבע הקדושה של בת ישראל...'

מה בעצ א הכעל לומד ככולל והבן לומד בישיבה, אם הבסיס לתורה של קדושה, לתורה טהורה, לתורה לדרוית, לא נתקן בבית היהודי הזה!'

מרת הגרי"א שך זצ"ל

"אם נשות אברכים ובושות מלבושים כאלה, עלינו לסגור את כל הכוללים! כי אם האשה הולכת בפריצות מה שווה תורה בעלה? הרי כל תורתו הולכת לטראר אחרא!"

הגרי"ד כהן שליט"א

"הנהגה נזא הצניעות הוא הבסיס וההרשש לבית היהודי ובפרט לבית של תורה, ואין כל מציאות להקים ולהעמיד בית של תורה בישראל בלי יסוד הצניעות של עיקרה של תורה שאי האם בישראל, והצניעות היא גם היסוד להינתן הילדים בדרך היתרה שכן מתוך הנהגה של צניעות אפשר לגדל דור של ת"ת ועמלי תורה והרמו לזה בדברי חז"ל בקמחית שזכחה וכל בניה שמשו ככהונה גדולה.

והנה בדורנו אנו אשר חושך מכהס ארץ ונתרבה הטשטוש והבלבול הרי אנו וזאת בחוש שמעיקר מלחמתו של היצה"ר הוא לערער יסודות הצניעות וזורת השפעתו גם לבתים של בני תורה שבוה הוא מערער את יסודות הבית, והרי אין דבר נחוץ יותר מלחוק ולהעמיד יסודות הצניעות על תלן."

פניני הכתר

סיגור הכוללים!

לפני עשרות שנים חדרה לארץ הקודש ואפנה קוקולת של קיצור החצאיות והשטרולים. ההתדרדרות הייתה מהירה וסוחפת, ואחזה גם במשפחות טובות וחיובות.

כאשר ראו אברכים אחרים כי אין הנשים הצנועות פועלות לסימת המרצה, ואף אם ניסו בדרכים שונות לא היה די בקול ענות חלושה זה לעצור פירצת הגמור של קיצור השמלות והשטרולים - סגרו אותם אברכים את המגורות, עזבו את הכוללים וכיתוה רגליהם לכל הרבנים וראשי השיביות בארץ הקודש כדי שיכתבו קול קורא וכמה מתכתבים בנושא.

בנוסף לכך ערכו אספה גדולה באולם 'סירת חן' בירושלים. מרת הרב שך זצ"ל היה ראש האספה בדברים. בחום ליבו פתח בדברי בועקה: "הדבר בויער קברבי, כל קיום התורה והכוללים תלוי בה. אם נשות האברכים בלושות, כל ש' לסגור את כל הכוללים, אין שום קדושה ושום סיעתא דשמיא לתורה הזאת!"

האנון הנדיב רבי אליהו לופיאן זצ"ל ישר מסר בזה התרעע שפירצה זו עלולה להביא לגלוי עריות, ואם כן, יש צורך בהחידות בכלל! הסיבה לכך פשוטה היא: עובד עם ישראל לידותיו ועובר דרך 'הבית היהודי', והאשה היא הבית ואין ח"ו אצלה נמנמת הצניעות, כל הבית היהודי עלול להחריב.

האברכים שבאספה הבינו מיד את חומרת התופעה. אין זו רק הגזרה הנוראה של סילוק שכניה וביטול השמירה המועפת (אמנתה בשמירת הצניעות, כאמור: "עשב מאחרתי"), אלא יש כאן חרס לדרות! למחרת האסיפה יצאו שני אברכים ועמדו ליד נותן שמכר שמלות כאלה, וכדראו אישה שנסכסת לחנות, אמרו לה: לא שמעת?! אתמול התקימה אספה, וכל גדולי ישראל אמרו שלבוש זה, הוא בושה וחרפה. על כל מי שקוהה אותו בודאי תרבוץ קוללה הואיל והואיל מקפידים עליו מאד.

האשה שמעה והתבישה, הלכה לביתה וספרה לבעלה. כשבע בעלה אליה בטענה שלא ידע על האספה, השיבו לה: מעתה תדע ואתפר כלולם שבישו את אשתך רביבם!"

כך הלכו אברכים מחונות לחנות במשך שלושה ימים והשיגו תוצאות טובות, עד שנפסקה הפירצה לגמרי.

(ע"פ עולמות של טוחר ח"ב עמ' 394)

המשך המאמר מגליון השבוע שעבר
ובחלקו הקודם של המאמר נשאלה שאלה, איך הענין למעט כזה שנושם הקניעות בתום שלתורה במסירות שם, שיקוט גבולות חסדים ונשקיות וכו' ומצדדים מנהלים ובחינוך, שיהיה שווה עתה סומך את למידתו וקניעותו, ויתרנגו במידה כזו של חוסר צניעות, התכבדות ונושבת העין. בחלקו השני של המאמר יבוא הסובר לתופעה זו!

מתי צניעות?

צניעות אינה דבר שקשור ללבוש בלבד. צניעות הינה הנהגה כללית בכל תחומי החיים ומקורה עמוק במידות שבנפש האדם. צניעות פירושה הנהגה בחסתר ובתעוזה היפך ממהנהג בפרסום ובגאווה. אמר הנביא (מכה' ו, ח): "ומה ה' דורש ממנך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לעת עם אלוך?" ובמפרשים (עי' מצודות ומלבי"ם): "הצנע לכת - בהסתהר ולא בפרסום רב ולא בהתחיהה שכן הצנועים מסתירים עצמם מרוב ענוותנם (עי' משלי יא, ב), ודורשת הגמרא (סוכה מט): והצנע לכת - זו הוצאת המת והנסת כלה לחופה, ומכאר רש"י - שאם אדם רוצה להצניא כסף עבור הוצאת מת עני או הנסת כלה עניה, יעשה את הצניעה ובחסתר שרירי בדברים אלו כולם יכולים בקלות לרעת מי נתן את הכסף, ומסימת הגמרא (שם) היינו דאמר רבי אלעזר כל דבר שרץ לחעוץ מי נתן בצניעות. ואם כן, כל מעשיו וכל ההגותיו של האדם צריכים להיות בדרך הצניעות - בחסתר ובענוה ולא בפרסום ובגאווה (וזאת היפך התרבות המערבית שכל הנהגתה בדרך התהירות, הפרסום, החיזור והראאותות שרשור כולם במידת הגאווה והרי מידת הגאווה זו מידת גלות אדם שבו אנו נמצאים - עי' מכתב מאלהינו ח"ב עמ' 217-216).

ואכן הכתובים משבחים את הנהגה בצניעות - "זאת צניעות חכמה" (משלי יא, ב), "ח"ל מעמידים את הצניעות ברום המעלה - "אין לך יפה כן הצניעות" (תנחומים כי תשא). ויצונו ומנהיגו של עם ישראל נהנו בצניעות - רחל נהגה בצניעות בכל שמסרה את הטימונים ללאה ולא גילתה את דבר ההחלפה ובכך נקעה פרסום מכוש לאחותה. שולו נתן בצניעות בכך שלא התחרר בכך שרועץ להמליכו למלך ולמעשה הסתתר במעמד בחירת המלך, אסתר נהגה בצניעה בכך שלא פירסמה את עמה ומולדתה כפי שאמר לה מרדכי (זל את במסכת מגילה ד"ה); ואף בעלי המוסר החשיבו את הצניעות ונהגו בהתאם - בבבתי אברה פרידלנדר זצ"ל נמצא: "צניעות היא השיפיה לצניעות, צניעות מפתח לכל המידות. צניעות בסיס לכל המעלות, צניעות יסוד לכל המעלות" (שפתיו חיים א בחקיקמה).

נמצא צניעות היא הנהגה כללית בכל תחומי החיים וראוי לכל אדם לנהוג בה ולדבוק בדרכה.

צניעות הגוף והלבוש הינה רק פרט אחד מתוך מכלול הנהגת החיים הצריכים להתהלך בדרך הצניעות, היינו בחסתר ובענוה ולא בפרסום ובגאווה. גם כאן ישנן הבלות שהיכונו לאיש ולא רק לאשה כפי שכתבאר ברמב"ם (לכות דעות פרק ה): "צניעות גדולה נהגים תלמידי חכמים בעצמם... לא יתבוז, ולא יגלו ראס וגופם... ואיננו שוכנים לבית הכסא יתיה צנוע... ויתרנגו צניעות צניעות ברום כך נוהג צניעות בלילה..."

ואמנם, מידת הצניעות הינה מידה שייחודת שהתורה לאשה. שהורה הקפידה באופן מיוחד על צניעות הגוף והלבוש של האשה, היינו שהלבוש יהיה בדרך הנהגה והחסתר ולא בדרך הפרסום והראוה. יפני שהתאבר, הצניעות הינה מידה שמקורה עמוק בנפש האדם, והנהגה הקשה לכל חתומי החיים, ולכן, בקרשה הרב צניעות הלבוש אינה תלויה באורך השטרול (למרות שאורך השטרול הוא אחד מגדרי צניעות) אלא בהתנהגה כללית של ענוה והסתר ולא של פרסום וראוה. אינה יכולה להקפיד על כל הגדרים ההלכתיים של הלבוש ועם כל זאת להתלבש בחוסר צניעות, שכן אם הנהגה הכללית שלה היא בדרך הפרסום והראוה, ואם הלבוש שלה יהיה בהתאם הינו מתוך מטרה להתבלט, למשוך את העין ואת תשומת הלב, לא אפשר מה אשה לובשת (בתנאי שיש עומד גברי הצניעות) אלא מה היא חושבת כראוי היא מתלבשת, האם היא חושבת על הופעה שקשה מלירית ונסתרת או הופעה רענית וראוהית ומושכת את העין.

ואכן הגמרא (מבובות ע"ה; סוסי ד"ה בטוהה) מגדירה כפריצות דבר שמושך את העין אפי' שאין בו איסור, כגון אשה שחורה כעצב אדם בוקק בפומבי וסכיני החוט נפולים על פניה ומצאה ומושכים את עיני האשים לביטש בפניה הצבועים מצבע על ע"ה. גם בדברים הפוסקים מצאנו גדר של דבר שאין גופו איסור אך כיון שהוא מושך את העין הוא איסור. מובא בגלן אברהם (ע"ה), ש' שאסור לנעה להיראות בשמירת ארץ ומפוסח משום שהדבר מושך אליה תשומת לב רבה. והוסף כי הדבר בבושת שנת הלוי (כ"ח) א"ה ב"הקמה): עצם מרתה שישעית בענוה הוא פריצות, וכן באשת איש גם כאשר הולכת עם פאה נכרית, שאין הגידון גלוי השערות, הרי שיער מפוסח המושך את העין מהרס את דרכי הצניעות.

ולכן להינתן לצניעות צריך ליהנות קודם כל הינתן למידות מתוקנות בנפש

מיועד בעיקר

האדם, הינו, עוזה, הסתר, פשטות, התנהגה שקטה סולידית, והרחקה מפרסום, גאון, הודור, ראוותנות, מותרות ומתנהגות של התבלטות ומיכתת עטומת לב. על כסיס יסודות אלו אפשר וחובה להוסיף את הגדרים ההלכתיים המתאימים, וללא יסודות אלו גם הגדרים ההלכתיים לא ימינעו הופעה שיש בה כביד להתבלט ולמושך את הלב ואת העין, שזו הן המרציות והיפך הצניעות האמיתית.

זרומת ול ראוותנות

הודו שלנו הוא דור של חיצוניות והוצגה. דברים חריפים בעיניו זה אומר הרב דסלר (מכתב מאלוהיו ח"ג עמ' 116): רדנו הוא בוראי דור עקבחה דמשיחה, אשר עליו אמרו רז"ל (משנה אחרונה בסוטה): והתמתה הגוף נעדרת. רדנו הוא דור חיצוני הדבק בחיצוניות מלי חזק מינימי, דור של טובותי – שלא לטעה, דור שכל עולמו – תיאטרון וכל מעשיו-משחקים. דור שכל מחשבתו – דמיון, והשגת המציאות האמיתית נעדרת ממנו."

שני מאפייני נוסף של דורנו הוא התומללות, היינו, הנחירה והרדיפה אחרי עניני עולם החומר. ההסקיה בתוך הגשמיות רבות מלמחה הנחירה אחרי התרבות (מערכת). אנשים רבים ומפשות רבות מגלים אורח חיים הרוי במותרות וכדורידו בכל הקשור למוציא צריכה בכל החושים (שיפוצים, בידוד, מצויי חשמל, מתנות, סוויטלס וכו').

שני מאפייני אלו, הינו החיצוניות והסקיה בחומרנות, הולידו הנהגות של הידור, פאר, ראוותנות, נחירה אחרי אופנות חדשות, התבלטות באמצעות דברים עוממיים וכדי, גם בתוך החברה החרדית.

ההתנהגות שולית בולט של המרה שלנו הוא ההתנהגות הנורמטיבית, כלומר, כולם מתנהגים כ"ש" מערכת כללים מוגדרים כאשר כל סטייה הופכת את הפרט להרטי ודוקקת אותו לשול. המערכת החברתית. במשך הזמן נוצר מצב שבו ההבה מהתנהגות שולית בחומרנות ובראוותנות הפכו להיות חלק מההתנהגות הנורמטיבית כך שקשה מאד לחרוג מן. הדברים באים לידי ביטוי בחידור פאר ראוותנות בהם נעשו חנות, משמות משפחתיות. מתנות בשמות, בר מצוה, שמלוחי מנות ועוד.

מצאו, שהחברה החרדית באופן כלתי מודע, הפכה להיות חברה בעלת נורמות של ראוותנות ופאר הנוהרת אחרי אופנות חדשות ומיושנת הובה בדברים גשמיים המקנים יוקרה ומעמד חברתי.

אחד הדברים ההולטים ביותר בחומרנות של ראוותנות הינו הלבוש (של נשים וגם של ילדים). החברה שלנו חשוב מאד שההופעה החיצונית(כפרט) בשמחות ארומים, חניג (וכ"י) תהיה מנוכדת, יחידות, חשינית, דור ע"פ מיטב האופנה, עם אביזרי אופנה מתאימים, בצורה בולטת ומיטבת את העין שחוכה למתמחה רבות. מלי שבוור הלהבשל (או הלהבשל את ילדיו) אחרת, ימצא את עצמו כרוב המקרים נדחק לשולי החברה. ולכן נשים באופן טבעי, נמנעות מהנוהמה החברתית, מהלבשות בצורה ראוותנית המושכת את העין היפך עקרון הצניעות.

בנקודת זו נמצא מוקש גדול ומוקד בעינה. אך אפשר לנטוש יסודות של צניעות חברה שיש בה התנהגות נורמטיבית של חיצוניות והתבלטות? אך אפשר להנך לצניעה, הסתר, עוזה, פשטות, סולידיות וחסור התבלטות במערכת חברתית שיש בה נורמות הפוכות, של פאר, ראוותנות, יוקרתיות, חומרנות,

מיכתת חשומת לב וכד'. הרי הצניעות ביסודה זיהה מידה בנפש האדם, ואם כל הנהגות החיים הם בדרך החיצונית והתבלטות קשה מאד דווקא בנושא הלבוש להעביר מסרים חיצוניים של צניעות ופנימיות, ויותר מכך, גם הגדרים ההלכתיים החיצוניים לא תחזירו את ערך הצניעות אלא על כן יגבילו את האפשרויות להופעה מודרנת, מושכת את העין, וכדומה צנועה.

ואם כך אין כל תימה שבמשפחות המנהלות אורח חיים של תורה ומצפירות על רשימת המצוות, מתורים הבעלים ילצטמם שנשתיחה תחלשנה בצורה ראוותנית בולטת ומיטבת את העין, שכן צניעות הגוף והלבוש הוא פרט אחד מתוך כמולל הנהגות החיים הצריכים להיות בצניעות. ואם כל החיים מתנהלים בדרך ההתחנה וההתבלטות, היפך הצניעות, אזי גם הלבוש יהיה בדרך ההתבלטות היפך הצניעות.

אחת התופעות המצערות והאומללות ביותר של נורמת האורחות בלבוש, בינה בעליה הנחשבים לחזקים ורודפים ומשוללות לחללש להתאים לשיא האופנה, הורה מושכת את העין, בגדים צבעוניים רועשים, איפור מופרז, להתבסס בבבוש רב, וכל זה כדי להתחרר בהן.

חסור מודעות

כיון שיש מאד לשנות נורמות חברתיות או להנך להנך נפשי היפך מהנהגות חברתיות, נראה שצריך להפיק את נושא הצניעות מתוך המערכת החברתית ע"י הדגשת תומרת הנושא והגברת המודעות אודות הנזקים הרותמים שנוצרים כמחוצא מחוסר צניעות. נדמה שנשים רבות המופיעות בצורה ממושכת את העין אינן מבינות את תומרת הדבר כיון שחן אין מודעות לבידו שבו הופעתן משפיעה על הנתנים. נשים רבות ברוב פנימותן, אינן מודעות במידה מספקת שהופעתן החיצונית התמוגגת ודך ידורן עשויים לערוך אצל האיש שמומת לב שחן כלל לא ציפו לה. (נדמה שחוסר מודעות זו נובעת מכך שנשים רגילות לחשוב רק כיצד ההופעה החיצונית שלחן תשפיע על חברתית ומפסחה, לאמור, אלו מחמאות היא תקבל מהם, אך לא כיצד אותה הופעה חיצונית משפיעה על הבריס).

ספר לי אברך תלמידי חכם שבמשפחתו הרחבה יש כמה נשים שמאוד מתאמצות ללבוש בית של תורה ויראת שמים וגנושא הצניעות שחן זמן מאד, וינם כל זאת הן מבלבשות בצורה שמאד מוכרבת את העין. (אך כמובן, כל שפירה על הגדרים ההלכתיים של הלבוש). "ראה לי", סיפר אותו אברך, "נעשיתם אלו פשוט לא מכינות עד כמה ההופעה החיצונית שלחן מושכת את עיני הגברים ואלו נזקים ורתינים הם נורמות לגברים המביטים בהם.

לכן נדמה שהוכיח גמורה על כל בעל, העולות את רמת האורחות של אשתו, ולהציג בפניה בצורה ברורה את תומרת הענין כדי שהיא תדע אלו איסורים מוריס היא נורמת לגברים ואלו מוקשים רותמים היא עוממיהם בפניהם. [מכיון שנהגשאר רגיש ביותר, ולא ניתן לדבר עליו בצורה ברורה בסמינרים, נסנים וכדי, על פן חובת המסברה היא על אחריותו הבלעדיה של הבעל] ונראה שכפי שנשים לא יצו להיחשב באיסורי "בעבודה ויהי"אפוא) העגלה שלחן מהפאזות יש בהן איסור ע"ו ומיר כל הנשים הסיור את (הפאזות) כל נשים לא תרצה להיחשב באיסורי "גילוי ערוות". ולכן צריך להביא לידעתן משיכת עיניהם מהשכתם והרתינים של גברים יכולה בקלות רבה להוביל לאיסורים מוריס מאד מעין "גילוי ערוות".

וסביר להניח שאם חן תדענה זאת ישתנה מצב הצניעות בחברותינו, ונזכה לגאולה השלמה כבי"א.

במה לצניעות

לבדו "הכתר"
לגדה זה שנים מספר שהיא הוראתה אורח הלבשה בקצה המנהג. וגוררת גשמות רכות אל עבר פי פחה, ומי יודע אחריתה. ואנו בכוה"ד עסקים בענשה בעולם, ואינו שמים על רב. ואמנם כל האומר הקהל"ה תרו וכו', ובעוה"ל פטירת הטהרין וחורבן ששפיות הפך למעלה ל"פ"ח (תשובה ז' ב). על שגורגלגנו ל"ג לוח, ועתה נפתחה הלבשה מנפין ח"י ויעיל. אמנם המאנין בדברי חז"ל ש"גדול המהירי יתר מן הורגני" ידע שמהשאה הרוחנית צריך להודוע עליו מכל שואה גשמת שהיא.
לוח"י ז' צ"ב" ותורו לנו שהיה, אברכים ועסקים יקרים שמתרסים עצמם וכבודו למען כבוד שמים, (ובענין המלאכים ב"ה, ובנין הסעות המהדרין "ורכני" שבזכותם קמו קווי המהדרין, והדברים ידועים). ועתה קממה לעיור על ענין הצניעות בכלל, שזה הסנין העיקרי הגורם להתדרדרות חז"ל, וכו"ו שיש תוכחה בעולם נחת רוח בשכונותינו (בצרכנות וככו"ו) היוו שעות נפרדות.
ונהגו בעל הנורמה הראשית הם שבעותינו רוחניתי הלציה "החרדים", ומשיכי רדכם של חינוכי לוציני המגשילים עיניהם החריבו את כללי ישיאח כידוע מדברי הגר"ה זלזה"ה. ונוסף גם עליהם רדיו" קול ח"י אשר תצילנה האונים שם, ויש להאריך הרבה בכל זה. ולצניעות זו באני תורה שנינים שמים על כף המילוי"ה "שכדור, וכבר האריך בענין" (שער ג' במאגרי אשכנז) שולול כבוד התורה וכיבוד פנייהה הוא העון החמור ביותר שאין להקל לעוה"ה. ולצניעות אין מי שעומד בפניה כראוי ואף היתונית נסודו ע"י גדולתו טוננים שא"ו מתפקדים, והמציאות נשאת רק שאין נזק עסקים כמה שצריך באמת (וכבר ל"ה בה"ל ח"ס תרח שחיוב כבודו הוא רק על חינוכי כתרמה ומבצות), ואולי כדאי לייחד מדור מיוחד להתרעע על כל הפרצות הג"ל וכיו"ב (מרתים ואינטרנט וכיו"ב).

ברכה י"ב.

לכבוד המערכת 'הכתר'
יישר כח על הרבה הנפלא משהעני עקב המבאר בטוטו"ו עיוין עמוק את ההלכה דלפני עור"ה ב"ד והוא מחורר כשמלה.
רציתי להעיר מעט בדברים הכביבותם.
א. מ"ש"ב באת' ל' לודן לפי הפוסקים לדיכא לפנ"ע כשיש ספק אם יעבור, הנה לפי המבאר באת' ב' בחלק השני, הדאס איאק משום לפנ"ע משום שמעוררת רצון לחטוא. הנה כ' בדרך אמונה הגרונ"ח ש"ליט"א (שמו"י ח' א' בה"ל ד"ה ק"ך) דבזה לכו"ע לא הקולו כסוף, וכמוכנה מואה הדמכה בני גדול בעבר שירב דהוי רק ספק שטא יענט. וכן מזה המהלך של אבי בעדים שטא יכפור, ונ"ע ע"ו: "ברש"י ור"ה"ש והרא"ש האדוסיור ליתן ק"ו לניוה הוי שטא אבי לשטוח. הרי שלא הקולו כב"ה"א ספק. ונ"ע ב"רש"ב"א (ע"ו טו): דמשמע דכל מה שהתירי בספק הוא רק אם קרוב לודאי שלא יעשה איסור, וכ"ש שכן הוא ח"ו ממי שכתבמה דהוי קרוב לודאי שיעשה איסור, ובהו ודאי לא תלינך, מ"ש ב"ה"ה (לה"ר ח' א' בת"ה"ה) ונ"ע בחו"א (שביעתי ע"ב פ"ג) דלא תתרוו לסמינו כספק אלא היכא אדוק חשש משכיל א"ל (שיעור)
ב. מ"ש באת' ח' ל' לודן לפי שיטת הרמב"ן וליכא לפנ"ע בנשים אלא בלתי שיריך בהם, כזה בזה הרבה דא"ו שירי אלא בחו"א דלפנ"ע דמסייע לחטא, אבל בנדו"ד דשיריך חלק ה"ב הג"ל שמעורר לחטוא, כזה א"צ שיהיה שיריך בהם, הוה היו משכיל לפנ"ע כפשוטו.
ג. מ"ש באת' ו' לודן משום מתעסק, נראה דלפי מ"ש"ב האחרונים דאיסור לפנ"ע הוי נמי איסור שבין אדם לחבירו, הוה ל"ש פטורא דמתעסק, ודמצינו בב"ב כ"ז דדחתה אבי מונח בידיו אל הירב בה ונפלה חיוב לענין נזיקין, אך דאין לך מתעסק מה.
אמנם יש לדון בזה, דנראה דרק בשנוהג זה חשבו גם איסור שבין אדם לחבירו, אבל מבדו כיון שיש לו בחירה לומר אלא איסור שבין אדם לתקוק. אך לפעמינ"ה וכאן שיריך החלק ה"ב הג"ל דמעורר לחטוא דהוה חיי משכיל כפשוטו, י"ל דזה חשיב איסור לחבירו אך לעבר במדיו. ונ"ע ב"רמב"ם (הל' רוצה יב' יד) שמה שיריך לפני עור במדו הוא "לפי שמטרת התאה את עינו" (וב"כ ביה"מ"ב שביעתי פ"ה ה"ה) ל"ת רפ"ט) ולפי"ו י"ל דלעולם חשיב נמי איסור שבין אדם לחברו אך בחלק ה"ב, ודו"ק].
ואחותה בברכת הדיוט שיפוצו מעינותכם, ותרבה הטררה והקודשה במחנהו אכ"ר א. הלוי

כבוד שמים
יודו יקר ל בורא נבא חנין את התדרדרות ההתפתחות הנוראה בצניעות הפאזת בקיב דהוי הצעיה. באם הינך מעינתי לחרוה לבחור חסדה בעיניו. וזו מה לא יאנון כבוד שמים על 02-522132 א שחל עליה 57375 ידע"ש, חרדה, (ניתן להקדיש חוברת לפוראז' לע"ע).